

TÁPÉ TÁNCALKALMAI ÉS HAGYOMÁNYAI

Tápérol, Csongrád megye szegedi járásának erről a Tisza mindkét partján elterülő kis helységről Juhász Gyula úgy emlékezik meg, mint a „legrégibb” magyar faluról.

Északon Algyóvel, keleten Maroslelével határos. Nyugati szomszédjával, Szegeddel már összeépült, hiszen a várostól mindössze négy kilométerre települt.

A dömösi prépostság 1075-ből származó oklevele nem csupán a falu létezéséről tesz említést, hanem felsorolja Tápé családfőit. Megtudjuk, hogy hány *eke* van Tápén, mennyi mézet kell a falunak szállítani és említést tesz a *márc*-ről, mézsörőről. Nyilvánvaló, hogy a falu jóval 1075 előtt keletkezett.

IV. Béla király a falut Szeged városának adományozta. Ez fordulópont Tápé életében, mert rövid megszakításokkal a város jobbágy faluja maradt egészen 1848-ig. Sorsa ezután is Szegedhez fűzi, és ma is a városhoz kapcsolja.

A falu lakóinak életét hosszú évszázadokon át a *víz* (a Tisza) határozta meg. A folyó biztosította a lakosság megélhetését (halászat, pákászat, tojásgyűjtés, vízimadarak árusítása és fogyasztása, nád, gyékény stb.), ugyanakkor a Tisza áradásai többször elsodorták a falut. Legutóbb 1879-ben, a szegedi árvíz idején. A falu mai képe az árvíz után alakult ki.

A Szeged környéki falvak közül főleg Tápé a hagyományörző és hagyománytiszteelő. Ma is a hagyományok kimeríthetetlen forrásának tekinthetjük.

Írók és művészek, majd a Gyöngyös Bokréta és a Népi Együttes révén az egész ország előtt feltáruultak a nép nyelvén szólva a *tápai* népi hagyományok. Ezek nagy része az uralkodó osztállyal való szembenállásból keletkezett.

Ady Endre, Móra Ferenc, Gulácsi Irén, Radnóti Miklós is írt a tápai tájról, illetőleg Tápé népéről. Nyilasy Sándor festményeken örökítette meg a táj hangulatát, a nép nehéz életét, az utcákat, a tápai Tisza-partot, leányokat és legényeket, a színharmóniában pompázó viseletet, a vasárnapokat, stb. Heller Ödön festőművész (akit 1920-ban az ellenforradalmárok megöltek), és a ma élők közül Dorogi Imrét, Winkler Lászlót is meghihlette ez a táj. Juhász Gyula klasszikus szépségű verseiben szól Tápérol (Tápén, Vízimalom, Tápai Krisztus, Tápai lakzi, Tápai nőta). Karcolataiban, riportjaiban is megemlékezik a faluról. Móra Ferenc a középkori templom-freskók és a lebői ásatások ügyében többször megfordult Tápén. Több írásában megemlékezik a falu népének életéről. A falukutatók is sok anyagot találtak ezen a területen és több szakdolgozat, értekezés foglalkozik a falu hagyományaival.

A következőkben Tápé táncalkalmait és egyéb gazdag hagyományaiból ismeretünk néhányat, elsősorban a századfordulótól napjainkig, vagy már elhunyt, vagy a ma is élő, idős tápai emberek emlékezete alapján.

*

A századforduló idején a legény és a leány nem tánciskolában tanulta a táncot. Akkor még nem volt falun tánciskola. Minden táncalkalomnál ott „lábatlankodtak” a gyermekek, akik „lesték” az idősebbeket, és utánzással — sokszor a felnőttek biztatására — megtanulták a táncokat.

A fiatal menyecske férjhezmenetel után csak különleges alkalmakkor táncolhatott. Úgy kívánt tehát részese lenni a táncnak, hogy elment „néző”-nek. Ilyenkor magával vitte kisgyermekét, akit a karján ritmusra táncoltatott, s ő maga is illette-billette magát a zenére. A tápai gyermek így korán megismerkedett a ritmussal. Otthon mondókkák, versikék ütemére táncoltatták a szülők.

A már járt tudó gyermek nem csupán otthon és a közvetlen rokonság összejövetelein tanult táncolni, hanem *disznóbálban*, (disznótor), *csökön* (keresztelő), meg egyéb alkalmakkor, főleg a lakodalmakban és a bálakon. Minden táncosalkalommal ott látjuk a gyermekereget. A felnőttek néha rendreutasították, esetleg a sarokba parancsolták, de nem kergették el őket, sőt biztatást kaptak a táncra. Párba állították és biztatták a kicsiket: „*Gyerök táncojjon a lánnya!*”, azaz fiú táncoljon a leánnyal.

Az apa régebben a citera muzsikájára táncoltatta gyermekét, vagy éppen „öregapja” citerázott. Ma legtöbbször a rádió szolgáltatja a zenét. Az elmúlt nyáron, a hirtelen kerekedett zivatar alkalmával az utcán tartózkodó nagymama így szólt unokájához: „*Gyere hama, bemönnünk a házba, ott táncojjunk a nyoszóján!*” (Az igék jelentő módú, jelen idejű, többesszámú, első személyű igealakjai helyett — alanyi és tárgyas ragozásban egyaránt — felszólító módú igealakot használnak.)

Az iskolás kortól kezdve kiszélesedett a táncolási lehetőség a gyermekek számára. Egyedül is elmehettek táncot, bált nézni. Az egy utcabeliek nagyon összetartottak. Csoportokba verődve játszottak, táncoltak. A kisebb lányok játékrendjébe, a táncos gyermekjátékok közé bekerült a nagylányok *koszorútánca* (körtánc, karikázó néven is ismeretes). A korosztályok és lakóhely szerinti csoportokba tömörülő leányok mellé fiúk is csatlakoztak. (Tápen a társadalmi helyzet szerinti megkülönböztetés nem volt kirívó). Ezek a kisebb csoportok általában a faluvégen, a libalegelőn és a „*tőtés-ajba*” (a Tisza-parton), állandó helyen játszottak és táncoltak. Ezek a csoportok azután együtt maradtak a férjhezmenésig, illetve a (katonai) „berukkolásig.”

*

Egészen a felszabadulásig fennmaradt az *Apró szentök napi lányverögetés* szokása. A lányokat mogyorófa-vesszővel (később akármilyen vesszővel) faron veregették s közben ezt a versikét mondták:

*Odorics, dáborics
Aprószentök napja,
Sok lögyön a kóbász
Még több a szalonna!*

Ebben a szokásban nem nehéz felismerni a bőséget, termékenységet kívánó hagyományt, amely még pogánykori elemeket tartalmaz.

Ugyancsak a gyermekek (a fiúk) őrizték meg legtovább az *újévi köszöntőt és a húsvéti locsolkodás* szokását.

Újévkor házról-házra járva (ajándék, illetve ellenszolgáltatás reményében) így köszöntötték a háziakat:

*Az újév röggelin mindön jót kívánok,
Ahová csak nézők, nyíjjanak virágok.
Még a hó fölött is rúzsá nyiladozzon,
Dalosmadár zengjön mindön rúzsabokron.
Mindön szép, mindön jó lögyön nagy búségbe,
Szájjon rájuk áldás az új esztendőbe.*

A húsvéti locsolkodáskor:

*Jöröggelt, jöröggelt kedves liliomszál,
Mögöntözlek rúzsavízzel el nē hervadozzál.
Kerek erdön jártam, himös tojást láttam,
Báránhúzta zörgő kocsin ideszálltam.
Nesze friss rúzsavíz, szép kis gyöngyvirágom,
Hun a tojás, piros tojás, tarisznyámba várom.*

Köszöntések után az ajándék (a gyűjtés) összeszámolása mindig valamelyik lányos háznál történt, ahol azután a „bandába” tartozók (fiúk és leányok) táncmulatsággal zárták a napot.

A gyermekkor élménye volt még a *citurabál*, amelyet azért rendeztek, mert a gyermekek a felnőttek bálján nem táncolhattak, s ez kárpótlásnak számított. A nagyobbacska fiúk és leányok már keveselték a játékot s mert a nagyok mulatságán még nem vehettek részt mint táncosok, s az ottani látatlankodás már nem elégtette ki őket — azért rendezték meg farsangidőben az említett táncmulatságot.

A legidősebbek (70—80 évesek) közül még többen emlékeznek a *gyermeklakodalma*ra. Valamelyik háznál rendezték a felnőttek hathatós közreműködésével. Fehér ruhában jelent meg a menyasszony, a vőlegény bokrétás kalappal, a kisvőfély szalagos bottal, pántlikás kalappal és részt vett természetesen a meghívott gyermekcsereg. Végigjátszották az egész lakodalmat. A vendéghívogatás is felnőtt módra történt s az édesanyák fonottkalácsot sütöttek. „*Vót ott kása is, mög egy kicsike bor is került!*”

Mind a *citurabál*, mind a gyermeklakodalom szokásrendje azonos volt a felnőttekével s azonosak voltak a táncok is.

A tápai felnőttek tehát megteremtették gyermekeik számára a táncalkalmakat, így a gyermekek jól megtanultak táncolni. A mai idősebb nemzedék gyermekkorában még az említett alkalmakkor és módon tanulta a táncot. És hogy jól megtanulta, azt a faluban élő sok jó táncos bizonyítja.

A felszabadulás után megváltozott a helyzet. A hagyományos táncalkalmak megszűntek, a hivatalos bálakon a gyermekek nem vehettek részt. Ma a családi ünnepeken is egyre kevesebb a tánclehetőség. A gyermekek számára a tánc tanulást ma a helybeli születésű Török József általános iskolai tanár vezetésével a „Kisegyüttes” biztosítja.

Ebben az együttesben az iskolás korú gyermekek két csoportban játszanak, illetve táncolnak. Sok éneket, táncot tanulnak. Ezek egy része a tápai nagyszülők hagyatéka, de az ország más tájairól is vettek át táncokat, dalokat. Ízesen, erőteljesen, igazi tápai hangvétellel énekelnek s az idegenből átvett dalokat a maguk ízlésének és szokásának megfelelően teljesen átformálják. A színpadon olyan önfeledt játék, tánc és dalolás folyik, s oly biztos öntudattal mozognak, hogy nézőiket önkéntelenül magukkal ragadják.

Műsoruk rendkívül gazdag:

Tápai táncok (páros tánc), *Kisszék tánc* (fiúk tánc), *Sapka tánc* (fiúk tánc), *Babás játék* (lányok tánc), *Tíz percben* (páros tánc), *Kör, kör, ki játszik?* (páros tánc), *Kalocsai leánytánc*, *Cicelle*, illetve *leányvásár* (páros tánc), *Egyszer egy királyfi* (páros tánc), *Pusztafalusi lánytánc*, *Fehér liliomszál* (páros tánc), *Decsi korszótánc* (páros tánc), *Köke-tánc* (páros tánc), *Most viszik* (páros tánc), *Üregestánc* (lány tánc).

A felszabadulás után virágzásnak indult néptánc-mozgalomban résztvevő pedagógusok közül többen felismerték, hogy a gyermekek táncra nevelése hozzátartozik a testi- és a művészeti neveléshez. Tápén is jól tudják, hogy a gyermek nem kicsiny felnőtt, hanem olyan növekvőben, fejlődésben levő egyén, aki a felnőttek teljesítményéhez fokozatosan érkezik el. A gyermekkorban az alapvető tevékenysége még a játék. Ezért kerültek a gyermekjátékok a gyermek tánc csoportok munkájának középpontjába. A játékból fokozatosan alakul ki a tánc.

A felnőttek táncalkalmai

Táncolás szempontjából azt számítják felnőttnek, akit a bálázó ifjúság maga közé táncosnak befogad. E kor a lányoknál általában a 14. év, a „gyerökök pedig 16 éves korban lösznek legényök”. Az öregek sem emlékeznek a régi legény- vagy leányavatásokra. Bálla csak az mehetett, aki jól tudott táncolni. Tehát már a gyermekkorban meg kellett tanulni a faluban szokásos táncokat.

A falu ifjúsága igyekezett minél több táncalkalmat teremteni. A táncmulatságnak és a bálnak megvolt a hagyományos rendje. Voltak olyan összejövetelek is, amikor a tánc csak alkalmi, csak járulékos, pl. a „disznóbálban” (disznótor), vagy más munkaalkalmakhoz fűződő találkozások — valamint családi ünnepek alkalmával (keresztelő, név- és születésnap, házassági évforduló stb.). A szokásos táncmulatság rendjétől legjobban a lakodalom táncrendje tért el.

A farsangi időszak volt a tápaiak számára az év igazi táncos ideje. Farsangkor minden szombaton és vasárnap táncoltak a kocsmában. Az esti jószágetetésre minden fiatalnak haza kellett érní s ezzel ért véget a táncmulatság.

Házibálakat is rendeztek. Itt összegyűlt a rokonság, ismerősök, szomszédok ... „*vótak ott még öreg házások is!*” Özvegy Nagy Mihályné 1957-ben így mondta el egy farsangi házibál „igaz történetét”:

„*Összeszöttek mindönféle kacatot. Egyik fölötözött papnak, a másik mög doktornak. Nagy terítést csináltak, közbe ivogáltak, mög tréfálkoztak. Aztán az üstbe fölfözött bocskorhús (valódi rossz bocskorszój) észrevétlen valakinek a tányérjába került, az nyiszájja, evágni nem biri — aztán van ám nevetés. Ha nem biri evagdálni, mögrági, attú mög beteg lösz. Gyün az orvosdoktor, aztán be kö neki szönni orvosságokat, mindönfélét, aztán szöröncésesen mög is hat. Hát a pap eléneköte.*”

Recitálva

já - nu - ár, jeb - ru - ár, már - ci - us, áp - ri - lis, má - jus,
jú - ni - us, jú - li - us, au - gus - tus, szeptem - ber, ok - tó - ber, no - vem - ber, de - cem - ber.

Aztán kivitték a hóba Szen' Mihály lován, de mögbotlottak, nagyot döccentek és léejtötték a hóba. Hát láss csudát! Főtámat a halott. Vót nagy öröm mög rivalgás. Visszakísérték a házba, ott a doktor keze'te. Mög is borotváták, möghőmérőzték. Aztán a hó'tt mindön asszont, lánt mögtáncoltatott."

Legnagyobb volt a táncolási kedv a farsang három utolsó napján. Vasárnap, hét-főn, kedden folyt a vigadozás.

Kedden délben abba kellett hagyni a mulatást. Szerdán reggel egy legény „*ta-jjcskára ült, azt tótták, négy mög húzta a tuskót, hogy amék lán kimaradt a farsangbú, annak szégyönire lögyön.*”

Más házaknál szerelmes nótákat énekeltek s ezért kolbászt, szalonnát, kalácsot kaptak, amit azután este a kocsmában borivás közben elfogyasztottak. Itt da-lóltak is, de tánc nem volt.

A bőjti időben csak *dugott bál* volt, az is ritkán, mert a szülők sem engedélyezték. Az ifjúság vasárnaponként a töltésen (a Tisza védőtöltésén) sétált. Ebben az idő-ben még „*danóni sē löhetőtt!*” A szigorú rendelkezést a fiatalok kijátszották. A nyo-máson gyülekeztek, azután játszottak s lopva néhány lépést táncoltak is. Játoszták a *báránykázást*. Minden menyecske, nagylány és legény előtt ott volt a bárányka, azaz egy-egy 8—10 éves gyermek. Így párba állva kört alkottak úgy, hogy a bá-rányok belül álltak és a kívül álló legény, a *gazda* megkérdezte: „*Hogy a bárán' ?*” Azt felelték: „*Égy tetű, egy balha!*” A felelők kiugrottak és futottak. Ha a gazda elfogott közülük egyet, a báránnyal beállt a körbe. A kinmaradó lett a gazda.

*

A másik játék a *hátsó pár előre fuss*, amit a faluban *csiga ide párom*-nak ne-veztek. Vasárnaponként „*...a tőtésön sétátunk, aztán ki, ki a párjával lēmönt a nyo-másra. Ott füves hejöt választottunk, ojat ahun arányos vót a föld.*” Egymás mögött párosan felsorakoztak, míg az oszloppal szemben felállított valaki elkiáltotta magát: „*Égy-kettő-három, csiga ide párom, utolsó pár előre fuss!*” A hátsó pár egyik tagja az oszlop bal oldalán, a másik a jobb oldalon futott előre s azon igyekezett, hogy a fogó egyiket se foghassa el. Így beállhattak az oszlop elejére első párnak. A játék az utolsó pár előrefuttatásával folytatódott. Ha a fogó az egyik futót elfogta, akkor ő állt be az elfogottal első párnak. A legény, természetesen igyekezett elfogni azt a leányt, aki neki kedves volt, a leány pedig azzal a legénnyel fogatta meg magát, akit ő kedvelt. Ilyenkor az oszlopba való párbaálláskor néhány ütemet táncoltak, s senki sem tiltakozott. Az ilyen *vasárnapi-játszó* is véget ért este felé, mert haza kellett menni és a jószágetetésnél és a fejésnél segédkezni.

Farsangidőben szokás volt, hogy a házi bálakra a tréfásabb kedvű emberek *maskarát* öltöttek. Főleg legények és menyecskék. Leányhoz nem illett a maskara. A maskarások ördögnek, kéményseprőnek, kovácsnak, idegen-utazónak, azaz mesz-sziről jött vendégnek öltözködtek. Rendszerint követség útján jelentkeztek.

Az egyik legény vállalta a követ tisztségét. Bekopogott a házba s nagy hangon jelentette a messziről jött vendégek érkezését. A fiatalság nagy lelkesedéssel fogadta a hírt. A háziasszony nem mindig örült a maskarásoknak, mert némelyik illetlenül viselkedett. Legtöbbször azonban betartották az előírt erkölcsi szabályokat és nem lépték túl az illendőség határát. A maskarák általában nem beszéltek, nehogy a hangjukról felismerjék őket. Ha mégis kellett szólniuk, torzított hangon szólaltak meg, sokszor idegen nyelveket utánoztak. Komikus mozdulatokkal táncoltak, bo-londoztak egymással.

Ijesztgették a jelenlevőket, főleg a lányokat. Igyekeztek jó hangulatot terem-teni. Táncra kérték a mulatozókat. A nőknek öltözött legények megtáncoltatták a

lányokat, a férfinak öltözött menyecskek a legényeket kérték fel. Illett magtáncoltatni a ház gazdáját és asszonyát is. A háziak borral, kaláccsal kínálták a maskarásokat. Néhány pohár bor elfogyasztása után tovább álltak. Útközben legények kísérték őket, nehogy valaki álarcukat leszakítsa.

Az idősebb emberek úgy mondják, hogy a maskarások csak az első világháború óta jártak a bálakba bolondozni.

Estefelé minden táncmultság véget ért az otthoni munka miatt, kivéve a szervezett táncmultságokat, a bált.

*

Húsvétkor ismét táncoltak. Húsvét szombatján a legények megbeszélték, hogy kik verődnek „egy bandába”, hány órakor indulnak és mi lesz az útvonaluk. Erről így emlékezik Nyinkó Mihályné: *„Húsvéti locsokodásra összekomáztak még szombaton a kocsmába, aztán hajnalba már indútak is; azt danóták: nyisd ki babám az ajtót. . . azután délután elkezdtek a táncot; másnap kedden is folytatták.”*

A táncot mindkét napon úgy fejezték be, hogy a lányok legkésőbb éjfélre haza érjenek.

A húsvéti locsokodás idején több udvarban rövid időre táncra perdültek. A lányt a kútnál vödörrel locsolták. A szagos vízzel — amit rúzsavíznek neveznek — a locsokodás csak az első világháború óta divatos.

Húsvét után szorgos hétköznapok következtek. Szombatonként azonban több lányos ház előtt a fiatalság táncra perdült. Legtöbbször muzsikás nélkül, csak úgy, egymásnak dalolgatva, vagy alkalmi, éppen ott levő, vagy a közelből odavetődő „muzsikás szavára.” Az asszonyok is megjelentek s a kispadon beszélgettek.

A nagyobb táncmultsághoz a következő táncalkalom *pünkösdi* volt.

A nyári vasárnapi táncok a leghangulatosabbak. A táncosok ilyenkor nincsenek teremhez kötve. A kocsmá udvarán, friss levegőn táncoltak, tréfálkoztak. A tánc litánia után kezdődött. Este jószájetetésre, fejés idejére fejeződött be. A tánchoz nótaszóval, csoportosan vonultak fel, és nótával lehetett hazatérni. Nem minden lányt táncoltattak meg. A táncba nem hívott lányok kerültek egyet s közben a tánchelyiségtől eltávolodva daloltak. Volt idejük, hiszen egy tánc ebben az időben egy órahosszat is eltartott.

Egyes munkák befejezéséhez is kapcsolódtak táncmultságok. Ilyenek: az aratás, a szüret és egy-egy összefogással megépült ház zöldágazása.

Ádvent idején nem volt tánc, de karácsony- és újévkor bált rendezett az ifjúság s hosszú szünet után nagyot mulatott.

A *táncmultságról*, illetve a *bálról* külön kell szólnunk. A táncmultságot Tápén a kocsmáros rendezte. Kisöporste, rendbehozta és az alkalomnak megfelelően feldíszítette a tánchelyiséget. Azután megfogadta a muzsikusokat. A táncba először a legények érkeztek, akik dobszóból értesültek a bálról.

A muzsikások, akik régebben dudások, majd „citurások”, a két világháború között vonósok és fúvósok, a litánia befejeztével, a tánchelyiség előtt néhány indulót játszottak. A legények néhány hallgatót — legtöbbször múlt századbéli népies múdalt — énekeltek. Közben a kerítésen kívül a lányok is gyülekeztek. A táncrend szerint az a tánc volt az első, amelyet a legények magukban jártak. *Legényesnek* mondták. Ez lassú csárdás, illetve verbunk. Ilyenkor a legények jól „kirakták”, cifrázták a lépéseket. Ezután megbeszélték, hogy melyik legény, melyik lánnyal táncol. Egy jó táncos legény, díszes zsebkendővel kitáncolt a lányokhoz s elsőnek azt a leányt szólította nevének, akivel ő kívánt táncolni. A leány megfogta a kendőt. Ezután sorba mondta azoknak a leányoknak a nevét, akikkel a többi legény kívánt táncolni.

A táncos legény a saját párját kendőnfogva, — a többi pedig egymást fogva — néha 15—20 leánnyal is betáncolt a bálterembe, (jelen esetben a kocsmá udvarára). „Hátsó körösztozót”, járt a legény s a lányok is ütemes tánclépéssel jöttek az udvarba, illetve a terembe s itt a közelükben elhelyezkedő legények intésére odafutottak s kezdődött a *párostánc*.

A legtöbb legény elsőnek a „*szeretőjít*” hívta táncba. A fél órától egy óráig tartó tánc végén, a lányok a kocsmá közelében levő zsákutcába vonultak, az úgynevezett „köz”-be és innen „leskelődtek”, kiket kérnek be a legények. A „köz”-ben maradt lányok a muzsikára azután maguk is táncoltak.

A következő táncok indítása már nem volt annyira ünnepélyes, mint a nyitó-tánc. A táncos ekkor is kiállt a kocsmá ajtajába és nevéen szólította azt a leányt, akivel táncolni kívánt. A leány fejbiccentéssel vette tudomásul a táncbahívást, s elindult a legény felé. Melléje érve, egymást kézenfogva, vagy kendőnfogva a tánc-terembe léptek, s azonnal táncolni kezdtek. A tánc befejezése után a leány ismét visszatért a már említett „köz”-be, vagy a *bangét*-ra. (Bangét-nak hívták a Tiszatöltés sétára alkalmas oldalát).

Előfordult, hogy a leány nem kívánt táncolni az őt táncba hívó legénnyel és a hívást nem vette tudomásul. Ez sértette a táncbahívót. A legény ilyenkor igyekezett bosszút állni. A bandájához tartozó valamelyik legénnyel behívatta a tánc-terembe a leányt. Tánc közben — a kijáráthoz közel — a leányt „lekérte”. Tápén nem volt szokásban tánc közben a leányok lekérése. Ezért mindenki tudta, hogy a sértett legény „*kitáncoltati*” a leányt. A muzsikások is tudták, hogy kitáncoltatás következik. Abbahagyták a táncnótát s rázendítettek egy „marsra”. A sértett legény a leánnyal a kijáráthoz ért és ott a leányt a kocsmáajtón egyszerűen kidobta, kilökte.

Megtörtént, hogy két legény egyszerre szólított táncba egy leányt. Ilyenkor nehéz helyzetbe került a leány. A két legény közül bármelyiket választotta, a másik megsértődött. Ha egyikkel sem ment táncolni, mind a kettő haragosa lett. Vigyáznia kellett most már nagyon, mert a két legény bandájához tartozó legények közül bármelyik könnyen „*kilükhette*” a teremből.

A „*kilükött*” leány azon a vasárnapon már nem táncolhatott. A többi leány sajnálkozása közben, nagy szégyenével, sírva hazatért. Róla „*lepetyöltek a lányok a bangéton, mög az egész falu rajta koptatta a nyelvét.*” Édesanyja szidalmazta, miért ilyen ügyetlen, miért haragította magára a legényeket. Érthető az édesanya aggodalma, hiszen a legények sokszor még évek múlva is bosszút álltak, ha módjukban állt.

Ács György, a népművészet mestere mesélte, hogy „*reguta*” korában egy leány nem ment el vele táncolni. A következő táncban meglátta egy másik legénnyel. Égtelen haragra gerjedt, mert a másik legény még katonának sem kellett, csak olyan „*rucsadi legén vót*”. Ezért a leányt az ajtó közelében elkapta, a muzsikások már húzták is a marsot, ő meg a leányt kilökte, de még utána is rúgott. A leány után kiáltotta: „*Mögmutatom, hogy nem különb legén az mint én, mert csak ojjan rucsadi!*” A lány már csak akkor mert bálba járni, amikor Ács György bevonult katonának.

Másképpen alakult a leány helyzete, ha bátyja, vagy szeretője volt. Ha ezek időben tudomást szereztek a másik banda legényeinek a szándékáról, bandájukkal elállták a kijáratot. Nem engedték a leányt „*kilükhni*.” Ilyenkor került sor a verekedésre. Ha a kitáncoltatott leány otthon sírva elpanaszolta a sérelmét, a bátyja (ha nem volt a bálban) összehívta a maga bandáját, s elment a bálterembe, felelősségre vonta a kitáncoltatókat. E felelősségrevonás is rendszerint verekedéssel végződött.

Ugyancsak verekedtek, ha egyik legény tánc közben meglökte a másikat. Az egy bandába tartozó legények mindig összetartottak.

A kocsmáros által fölfogadott legények (rendező)k tiszte volt a rend fenntartása, a békesség megőrzése. Erre a tisztségre idősebb, tekintélyes legényeket kértek fel. A rendtartók nem fizettek és a „szeretőkért” sem kellett belépési díjat fizetniük. A rendfönntartás nem volt könnyű feladat és nem is mindig sikerült. Sokszor nem tudták megakadályozni a sűrűvérű legényeket a verekedésben. Nem egyszer előkerült a bicska, súlyos sebesülés, sőt haláleset is történt.

A csendőrök megtiltották, hogy a legények a bálon bicskával jelenjenek meg. Verekedés alkalmával mégis előkerültek a bicskák. Ezután a csendőrök a kocsmába lépő legényeket megmotozták. A verekedéskor viszont kiderült, hogy mégis kezükben a bicska. Ilyenkor a lányok vitték be.

Említettük, hogy a házibált és kisebb mulatságot este befejezték, mert mindenkinek haza kellett térni, hogy a jószágot ellássák. A bál azonban vacsora után folytatódott.

A délutáni táncban megkérdezte a legény a leányt: *„E gyünné-ë velem este a bálba?”* A leány nyugodtan mondhatott nemet. Nem volt harag, mert a beszélgetés csak kettőjük között történt. Más nem hallotta, tehát nem volt sértés, csak tájékozódó jellegű volt a kérdés. Ha a leány igent mondott, akkor a legény elment a lányhoz és a szülőktől elkérte. Azután együtt mentek a bálba. A bál általában éjfél előtt ért véget, mert a legtávolabb lakó leánynak is haza kellett éjjélre érnie.

A bálban a legények egy-egy új figura bemutatásakor így rikkantottak:

*Ide nézz a figurára,
Në az anyád szoknyájára.
Ijjujjujjuju!*

*Lábom termött a táncra.
Szömöm a kacsintásra.
Ijjujjujjuju!*

A lakodalmi rikkantókhoz hasonlóan még sok mást is kiáltoztak.

A legényeknek is volt kendőjük, nem csupán a leányoknak. Aki ismerte a kendőhasználat szabályait, sok mindent megtudhatott. A legény izzadságát kendőjével törölte le. Ha a leányt akarta meghódítani, ha udvarolni szeretett volna, meg kellett ismernie a leány érzéseit. Így szólt: *Türüdd mán lë rullam a verejtéköt Őrzi!* Ha a leány azt felelte: *Van kendőd, türüdd lë magad!* A legény tudomásul vette a feleletet. Nem haragudott, hiszen ez csak kísérlet volt az udvarlásra. Többet nem beszéltek róla, ez kettőjük ügye, nem tartozott másra. E titok csak akkor került nyilvánosságra, ha valami oknál fogva összevesztek s „egymást ócsájják.” Ha azonban a leány a felszólításra így felelt: *Add ide a kendőd!*, akkor volt benne némi hajlandóság a legény iránt. Ha azonban a saját kendőjével törölte le a legény homlokáról a verítéket, *akkó ammán nagyon kedves vót!*

Feltűnt, ha a legény nem a szeretőjével kezdte a táncot. Ez hűtlenséget jelentett, s a leányok is és a legények is külön-külön megtárgyalták, s ki-ki érzése és hovatarozandósága szerint ítélte el a „gyalázatost”, akit hibásnak tartott.

Tánc után hosszabb szünet következett. Ilyenkor *szellőzködtek* és a legények be-betértek az ivóba néhány pohár bort elfogyasztani. Közben daloltak is, s a lányok szava felelt rá kívülről, más nótával.

A következő táncnál már fesztelenebb volt a hangulat. Tánc közben is mondták a muzsikások által diktált nótát, s közben egyet-egy rikkantottak. A rikkantók

mindig célzatosak voltak. Valakire, vagy valamire fel akarták hívni a többiek figyelmét. Ilyenkor azután elmaradt a lakodalmi *ijjujjujju!* Ha pl. a legény köz-
hírré akarta tenni, hogy a leány elfogadta közeledését, így kiáltott:

*Ez a kislány kicsike,
Ebbü lösz a mönyecske!
Táncótatom Zsuzsikát,
Ehúszom a víz(i)-puskát!*

Aki búslakodott:

*Tisza partyán elaluttam,
Jaj, de szomorút álmottam!
Itt az egész Tisza mentén,
Nincsen ojjan árva mint én!*

Tápén az édesanya nem kísérte bálba a leányát. Ezért az asszonyok mindig tanították leányaikat s ezért kellett a tánc után azonnal hazatérni. A bálból nem mehetett el a leány, mert a többiek megszólták s másnap már az egész falu tudott volna távozásáról. Az éjfélt után hazatérő leányt is nagyon megszólták. Nem sok becsülete volt az ilyen leánynak. Ezért a leányok vigyáztak és betartották a törvény-
nél is erősebb szokást. A lányok a bálból hazatérve nem daloltak akkor sem, ha csapatosan mentek. A legények annál inkább: zengett a falu a nótaszótól.

A tápéi táncok legismertebb és lejeltejedtebb *motívumai* a következők:

 = 1/8	 = 1/4	 = 1/4	 = 1/4
 = 1/8 - 1/8	 = triola		
 = 1/8 - 1/8	 = 1/4	 = szünetjel 1/8	
 = 1/4	 = szünetjel 1/4		
 = 1/4	 = 1/4		

Lippenős: A párok egymással szemben állnak terpeszállásban térdhajlítással, testsúly áthelyezés jobb lábon balra csípőfordulással 1/4+ ugyanez ellenkezőleg 1/4, s azután folytatódólagosan ugyanígy tovább.

Ritmusa: 1/4 1/4 1/4 1/4

Bokázó: Páros lábbal, párhuzamos lábfejjel terpeszbe ugrás 1/8+ a levegőbe lendülve összeütjük a bokánkat 1/8+ ugyanezt megegyszer megismételjük.

Ritmusa: 1/8—1/8 1/8—1/8

Bokázó oldalt: Jobb lábon a testsúly, felugorva kissé balra ugrunk 1/8+ utána a bal lábat a jobbhoz ütjük 1/8. Ezt ismétjük tetszés szerint, majd az ellenkező irányban folytatjuk.

Ritmusa: 1/8—1/8 1/8—1/8

Csizmaverő: Bal lábon állunk, a jobb láb kifelé fordított térdel 90 fokban felemelkedik, az alsó lábszár részút a bal láb előtt. Lépés: bal lábon helyben felugrunk, ugyanakkor a test előtt, — mialatt a jobb lábat a fenti leírt módon emeljük 1/8+ — jobb kézzel megütjük a jobb alsó csizmaszárat 1/8. Tetszés szerint folytatjuk vagy helyben, vagy forgás közben.

Bejövétel: (A tánc megkezdéséhez ezzel a lépéssel szokott Ács György, a népművészet mestere a színpadra érkezni): Kezünket oldalt fejmagasságig felemeljük. Jobb lábbal oldalra és előre lépünk 1/8+ bal lábbal hátul keresztezzük a jobbat 1/8. Ezt tetszés szerint ismétéljük. Egyenes vonalban is érkezhünk, de nagy kört is leírhatunk e motívummal.

Ugrós: Ütemelőző, mindkét láb térdhajlítása. Páros lábon felugrás jobb térdemeléssel 1/8+ jobb lábbal a bal láb mellé lépünk 1/8+ ütemelőző 1/8.

Ritmusa: 1/8—1/8 1/8 szünet 1/8

Nagy csizmaverő: A kiindulásnál a bal lábon kifelé forgatott térdel, mély térdhajlítással állunk, a jobb lábat sarjon részút elől a földre támasztjuk (a jobb lábon nincs testsúly), derekunkkal a vízszintesig előre dőlünk.

a) Mélyen tartott és nyújtott karral a két lábunk között egyet tapsolunk 1/4 + jobb tenyérrel megcsapjuk a jobb csizmaszárat belülről; a csapásoló után a jobb kar mélyen oldalra lendül, ugyanakkor a bal kar is mélyen oldalra lendül 1/4+ Az a) részt még háromszor megismétéljük.

Ritmusa: 1/4 1/4 | 1/4 1/4 | 1/4 1/4

b) A testsúlyt hajlított térdel a jobb lábra is rávisszük úgy, hogy a bal lábon is marad testsúly és a lábak között egyet tapsolunk 1/4+ jobb tenyérrel a két láb között a földre csapunk 1/4. A b) részt még egyszer megismétéljük.

Ritmusa: 1/4 1/4 | 1/4 1/4

c) Derekkal felegyenesedve, a test előtt egyet tapsolunk: a taps után mindkét karunk a magasba lendül 1/4+ magasan a levegőbe lendülve összeütjük sarunkat 1/4+ az ugrásból a motívum kiinduló helyzetébe érkezőnk vissza 1/4+ ebben a helyzetben maradunk 1/4. Kemény lendületes figura.

Ritmusa: 1/4 1/4 1/4 1/4 | 1/4 1/4 1/4 1/4 |

1/4 1/4 1/4 szünetjel 1/4

Ezekből a motívumokból sok tánc született. Ács György kedvenc tánca az ún. „oláhos”.

Tempo giusto $\text{♩} = 110$

Min-dön-nek van sze-re-tő-je csak én-ne-köm nin-csen
 Ki-nek ket-tő, ki-nek há-rom, ne-köm mög-égy sin-csen
 Ha-jaz Is-ten é-gyet or-na, haj, de mög-bő-csü-ném,
 ke-zit, lá-bát ősz-sze-köt-ném, a füst-re fő-ton-ném!

A fenti eléggé közismert dallamra járta Ács György a táncát.

A tápaiak jellegzetes tánca a *Fenyegető*. E tánc egy közismert társastánc népi változata. Rendkívül játékos, jókedvű, mozgalmas tánc. A leány a legényt, a legény

a leányt fenyegeti (mindenkor a vele szemben állót). Fenyegetés közben a leányok bal kezüket csípőre teszik, a legények mélyen oldalra emelik. Ezután a leányok elforognak a velük szemben álló legénytől a következő legényig. Ezt a táncot a fiatalabb nemzedék egy része még ma is ismeri, az idősebbek pedig mindnyájan. A táncot a következő dallamra táncolják:

Tempo giusto $\text{♩} = 120$

A tá-pa-i ha-las-tó, na-las-tó,
 Be-le-es-tem ko-csis-tó, io-vas-tú,
 Jaj, Is-té-nem ki vösz ki, sejt, de ki vösz ki,
 Saj-nál-é még én-gö-met va-la-ki.

A tápaiak legismertebb tánc a *Darudöbögős*. Régen a lakodalmakban, a disznóbálakban (disznótór) és egyéb táncosalkalmakkor is táncolták. Ezt a motívumot az egész falu ma is ismeri.

Darudöbögős: A tánc igen vidám hangulatú, határozott, kemény. A párok egymást két kézenfogva szemben állnak. A legény bal-, a leány jobb lábbal indul. A legény: Bal lábbal sarkon széles lépéssel nyújtott térdel előre lép 1/4+jobb lábbal, hajlított térdel döbbsentve a bal mellé lép 1/4+bal lábbal kis lépéssel előre lép, ezalatt a jobb lábat térdmagasságig a bal mellé felhúzza 1/4+ugyanakkor fél fordulat után bal lábon helyben felugrik 1/4. Ismétlés ellenkező lábbal.

A leány együtt indul a legénnyel, de jobb lábbal indul. Ott, ahol a legények lábukat térdmagasságig felhúzzák, a leányok nem emelik olyan magasra. Egyébként lépéseik teljesen megegyeznek a legények lépéseivel.

Ritmusa: 1/4 1/4 1/4 1/4

A táncot az alanti dallamra táncolják:

Tempo giusto $\text{♩} = 120$

Kis-tá-pé-ba két ú-ton köll be-mön-ni,
 Kék a kő-kény, ha mag-é-rik, je-ke-te
 De sze-ret-nék a ró-zsám-mal be-szél-ni,
 Nem lö-szök még kis-tá-pa-i mó-nyecs-ke.
 Té-lön, nyá-ron roz-ma-rin-gos, az ab-la-ka,
 Kér vó-na még én-gö-met, jér-höz-öd-ni
 Hej, de so-kat, az-tám, faz-tám, á-lat-ta,
 Ró-zsa he-lyött bim-bót, lé-sza-kaj-ta-ni.

A Fenyegető és a Darudöbögős koreográfiája a következő kiadványban jelent meg: A Kultúrverseny legszebb tánca és dalai. Zeneműkiadó Budapest.

A táncokhoz a *muzsikások* szolgáltatták a zenét. A muzsikások bandába verődtek. Az idősebb emberek jól emlékeznek a citurásokra, tamburásokra.

A tápai *citurabanda* hat főből állt és még a két háború között is eljárt a lakodalmakba, bálakba. Régebben tökciturán muzsikáltak. Ezt a hangszert a mandolinhoz hasonlóan a hónuk alá szorították és pengették. Később úgynevezett nagytamburával egészült ki a zenekar. A nagy-tamburát asztalra fektették.

A legidősebb nemzedék emlékezetében homályosan még él a bőrduda — tápaiasan *búrduda* — emléke. A tekerő nevű hangszerről csak hallottak. Általában édesapjuktól, főleg nagyapjuktól, nagyanyjuktól hallották emlegetni.

Közkedveltségnek örvendett az ún. *magyarbanda*. A banda minden tagja fúvós és vonós hangszeren játszott. Teremben a primás, segédprimás, a kontrás, a klarinétos, a cimbalmos és a nagybögős muzsikált. Szabadban, vagy felvonuláson trombitás, szárnykürtös, klarinétos, helikonos, tubás és nagydobos volt a banda.

A modern élet s benne a művelés újat építő folyamata mind több régi szokást, hagyományt ragad el a falusi emberek életéből. A kialakuló új a modern ember életét tükrözi, s ez mutatkozik a táncban, zenében, szokásokban egyaránt. Itt már nincs lényeges különbség a falu és város között.

Szeged környékének leghagyományőrzőbb faluja *Tápé*. Ma is több hiedelem és népszokás él a faluban, amelyeknek más környékén nyoma veszett. Soknak már csak a töredékét találjuk s a megszokás még egy ideig élteti, de kötelező erejük már nincsen. Ez teljesen érthető, hiszen a mai modern életben, a fokozódó felvilágosodás korában, nincs helye az elavult, naiv szemléletnek. Az új élet megteremti a maga szellemének legjobban megfelelő formákat.

*

A múlt megismerése, az emlékezés és az erőtmerítés szándéka vezetett bennünket, amikor felelevenítettük azokat a táncos hagyományokat, amelyek Tápén a legutóbbi évekig szokásban voltak.

A tanulmány ismerteti azokat az alkalmakat, amelyeket a szülők teremtettek meg, hogy *gyermekük* a helyben szokásos táncokat megtanulják. Tápén ép és egészséges gyerek nem nőhetett fel anélkül, hogy ne tanult volna táncolni.

Aprószentek napján a fiúk versikében elmondták bőséget kívánó versikéjüket, és mogyorófa-vesszővel megvergették a leányokat, hogy ajándékot kapjanak és azt közösen elköltötték a leányok jelenlétében egy-egy háznál, ahol a zülők felügyelete alatt táncoltak. Ez történt újévkor; húsvétkor azzal a különbséggel, hogy locsolkodás közben kívántak egészséget és bőséget. A hímestojás mellé azonban egyéb ajándék is járult: ennivaló, innivaló s ezt ugyancsak közösen fogyasztották a leányokkal és ekkor ismét táncoltak. A szülők citerabált rendeztek gyermekeiknek, valamint gyermeklakodalmat, amely a felnőtt lakodalmi szertartásnak volt tökéletes mása. Muzsikusokat fogadtak, süteményt sütöttek, ennivalót készítettek. A felszabadulás óta az iskola egyik tanítójának vezetésével gyermektáncsoport alakult és azóta a táncsoport gondoskodik a jó táncosok neveléséről.

A felnőttek táncalkalmai sem voltak ritkábbak. Az év minden ünnepségéhez kapcsolódott valamilyen tánclehetőséget kínáló alkalom. Még az egyházi tiltott időben is táncoltak, természetesen titokban. Az ilyen bőjti időben *dugott bál* volt. Sokat táncoltak farsangkor.

A bál szinte szertartásszerűen folyt le. A lakodalom után ez volt a legnagyobb és hagyományokban leggazdagabb táncmulatság. Dobszó útján előre hirdették. A leányok csak a legények felkérésére léphettek a bálterembe, amikor egy jó táncos le-

gény díszes kendőjét fogva, a legény vezetésével tánc lépésben érkeztek a tánc-terembe, ahol a legények közül ki-ki megkereste a párját. Érdekes szokás volt az ún. *kitáncoltatás*. Ha a leány megsértette a legényt, akkor a sértett legény, vagy a bandájához tartozó valamelyik legény felkérte a sértő leányt, eltáncolt vele a kijáratig és ott a leányt kilökte a táncteremből.

A legények magukban is táncoltak. E tánc neve: *legényes*. A legények ilyenkor „*jól kirakták*”. E tánc a régebbi verbunkos tánc maradványa.

A bál *két részből* állott. A délutáni táncból és az esti bálból. A délutáni tánc után mindenki hazatért a jószág ellátására. Az esti bálra a legény elkérte a szülők-től a leányt.

Érdekes jelbeszéd a *kendőjáték*. A legény megkérte a leányt, törölje le róla a verejtéket. Ha a leány ezt nem tette, tudta a legény, hogy a leány nem kívánja a közeledését. Ha a leány elkérte a legény kendőjét, és azzal törölte le arcáról a verejtéket, akkor nem idegenkedett a legénytől. Ha azonban a leány a saját kendőjével törölte le a legény arcáról az izzadságot, a legény tudta, hogy a lánynak tetszik és ettől a pillanattól egymáshoz tartozónak érezték magukat anélkül, hogy erről többet beszéltek volna.

A bál éjjel előtt ért véget. Minden lánynak éjjelkor otthon kellett lennie, különben nagyon megszólták a faluban és ez megnehezítette volna férjhezmenési lehetőségeit. A leányok csendben tértek haza. A legények a leányokat hazakísérték, azután bandákba verődtek és nótaszóval, sokszor muzsikuskok kíséretében indultak haza.

Az utóbbi évek technikai vívmányai, az élet modernizálódása, a művelés régít romboló, újat építő folyamata mind több és több régi szokást, hagyományt ragad el a falusi emberek életéből. Ez érthető és természetes. Kialakul az új, amely korunk szellemének megfelel, s a modern életet tükrözi, a ma élő ember igényeit kielégíti.

Waldmann József

TANZGELEGENHEITEN UND TRADITIONEN IN TÁPÉ

Das Dorf Tápé liegt nordöstlich von Szeged zwischen dem Schutzdamm der Theiss und dem die Stadt schützenden sog. Runddamm (*körtöltés*). Seine Bewohner beschäftigten sich seit Jahrhunderten mit Fischerei, Mattenweberei, Ackerbau und Viehzucht. Früh morgens begannen sie ihre Tagesarbeit und legten sich erst zu später Nacht zur Ruhe. Nach den Worten des Dichters Gyula Juhász sei Tápé „das älteste ungarische Dorf“.

Am meisten sind die Traditionen in der Umgebung von Szeged unzweifelhaft in Tápé bewahrt. Auch heute gibt es noch viele Arten des Volksglaubens und es sind in diesem Dorf noch viele Volksbräuche lebendig; von einigen finden sich nur schon die Bruchstücke vor, andere leben nur noch in dem Gedächtnis der Älteren und eine Zeitlang hält sie noch die Erinnerung oder die Gewohnheit am Leben; heute schon ohne die Kraft der Verpflichtung. Das ist leicht zu verstehen, weil ja die veraltete, naive Anschauungsweise in unserem heutigen modernen Leben, in dem Zeitalter der raschen Änderungen und der sich immer mehr steigenden Aufgeklärtheit keine Existenzberechtigung mehr hat.

An diese Bräuche schlossen sich die Tanzgelegenheiten an. Auch das fleissige Volk von Tápé hat jede Gelegenheit und Möglichkeit ergriffen, um sein Leben schöner, farbiger und mehr erträglich zu gestalten besonders die Jugend liebte die Tanzgelegenheiten (wie sie diese auch heute gerne hat).

Das kleine Kind hat schon auf dem Arme der Mutter die ersten Rhythmen des Tanzes gefühlt, als es die Mutter in dem Balle oder auf einer Hochzeit, wo sie als „Zuschauerin“ anwesend war, auf dem Arme tanzen liess. Zuhause liessen die Eltern oder die es betreuende Grosseltern das Kind auf den Takt von Sprüchlein und Verslein tanzen.

Das Kind, das schon gehen konnte, hat den Tanz auf den Sautänzen, Taufschmäusen (*csök*), auf Namens- und Geburtstagsfesten, auf Bällen und bei der Gelegenheit von Hochzeiten erlernt.

Von der Schulzeit angefangen hat sich für das Kind die Möglichkeit zum Tanzen erweitert. Sie durften nämlich schon ohne die Begleitung der Eltern — sich in Truppen zusammenrottend —

fortgehen, sich die Tänze, die Bälle und Hochzeiten anzusehen, auch pflegten sie öfter schon gemeinsam zu spielen und tanzen. Solche Tanzgelegenheiten waren: der bis zur Befreiung erhalten gebliebene Brauch der scherzhaften Durchprügelung der Mädchen am Kindeltag.

Auch die Neujahrsbeglückwünschung wurde am längsten von den Kindern bewahrt. Von Haus zu Haus herumgehend begrüßten sie die Hausleute mit Verschen, in welchen sie ihnen Reichtum und Fülle wünschten. Nach diesen Beglückwünschungen erfolgte das Zusammenzählen der gesammelten Geschenke in einem Haus mit Töchtern, wo dann der Tag von der zu der „Bande“¹ gehörenden Buben und Mädchen mit einer Tanzunterhaltung abgeschlossen wurde.

Ähnlich verlief das auch heute noch übliche Besprengen der Mädchen zu Ostern.

Zu den Erlebnissen des Kindesalters gehörte der „Zither-Ball“ (*citara-bál*). Die Kinder waren auf den Bällen der Erwachsenen viel im Wege, sie konnten aber dort nach Herzenslust nicht tanzen, weil sie von den Erwachsenen abgemahnt wurden; doch hat sie das bisherige Spiel nicht mehr befriedigt. Sie waren schon Halbgross und standen dem Tanz schon näher als dem Spiel. Deswegen veranstalteten die Eltern für die grösseren Kinder zur Faschingszeit einen „Zither-Ball“.

Die ältesten Leute von Tápé — die 70—80 jährigen — können sich an die „Kinderhochzeiten“ noch gut erinnern. Diese wurden von den Erwachsenen arrangiert; ihr Brauchtumsordnung war identisch mit denen der Erwachsenen, auch die Tänze waren identisch.

Nach der Befreiung wurden diese traditionellen Tanzgelegenheiten der Kinder eingestellt und als Ersatz für diesen Mangel ist das sog. *kisegyüttes* ('Kleinkollektiv') zustande gekommen, wo die Kinder unter der Leitung sachkundiger Pädagogen die Spiele und die Tänze erlernen.

Die Tanzgelegenheiten der Erwachsenen

In bezug auf das Tanzen galten diejenigen als erwachsen, die von der Balljugend zum Tanz zugelassen wurden. Dieses Alter war bei den Mädchen im allgemeinen das 14., bei den Burschen das 16. Lebensjahr.

Von den Tanzgelegenheiten der Erwachsenen sollen die drei letzten Tage des Faschings erwähnt werden, weil die Tanzlust zu dieser Zeit am grössten war. Viele Sitten und Bräuche knüpften sich an die Faschingstage.

Während der auf den Fasching folgenden Fastenzeit gab es nur sog. „versteckte Bälle“ (*dugott bál*). diese wurden von der Jugend natürlich ohne Erlaubnis bei Umgehung der kirchlichen und staatlichen Gesetze abgehalten.

Auch Hausbälle wurden veranstaltet und auf diesen wurden von spassliebenden Leuten — vor allem von Burschen und jungen Frauen — auch Masken angelegt.

Auch an die Beendigung einzelner Arbeiten schlossen sich Bräuche und zuletzt auch Tanzunterhaltungen an. Solche Arbeitsabschlüsse waren: die Ernte, die Weinlese, das Maisschälen, das Ausstecken eines grünen Zweiges auf das neuaufgebaute Haus usw.

Eine besonders beliebte Tanzgelegenheit zur Zerstreuung war für die Jugend der *Ball*. Auch der Ball hatte eine eigene Brauchtumsordnung: vor dem Beginn des Balles haben die Musikanten mit Musizieren auf der Strasse den Leuten zur Kenntnis gebracht, dass die Tanzunterhaltung bald beginnen soll. Das Mädchen wurde von dem Burschen mit einem zeremoniellen Brauch in den Tanz geführt. Dasjenige Mädchen, das einen Burschen beleidigt hat, hat man hinausgetanzt. In der Kenntnis der Regeln des Taschentuchgebrauches (es war ein schmuckes Taschentuch, das sowohl von den Burschen, als auch von den Mädchen getragen wurde) hat der Bursche von den ihm gegenüber gehegten Gefühlen eines Mädchens Kenntnis erhalten können.

Die jungen Leute sind miteinander auf dem Ball, bei anderen Tanzunterhaltungen, auf dem Spaziergang nach dem Kirchgang und auf den Spielen des Sonntags bekannt geworden, und wenn sich in ihrem Herzen die Liebe entsprang (oder nach eindringlicher Mitwirkung der Eltern bei gründlicher Erwägung der Vermögensverhältnisse) wurde eine Ehe geschlossen, dessen feierlicher Akt die Hochzeit war.¹

¹ Über das Zeremoniell der Hochzeit in Tápé vgl. unsere Ausführungen in Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1957, 151—64.

Die aufgezählten Bräuche (und die vielen nicht aufgezählten) und die Traditionen verliehen dem Leben des Volkes einen festlichen Schmuck und gestalteten das allzu schwere Leben schöner und leichter, zugleich auch komplizierter, aber auch erträglicher. Diese Bräuche (Überlieferungen) haben sogar strenger ausgewirkt als die Kraft des Gesetzes. Dieser traditionelle Rahmen war jedoch nicht eine Last für das Individuum, sondern eben im Gegenteil eine Erleichterung; es hat sie angenommen und hat sich in diese traditionelle Ordnung bereitwillig eingefügt, von welcher Ordnung es in seinem ganzen Leben begleitet, behütet und geschützt wurde.

Die rasche Entwicklung der Wissenschaft und die Errungenschaften der Technik ziehen die Modernisierung des ganzen Lebens nach sich. Der das Alte zerstörende, das Neue aufbauende Ablauf der Bildung und der Kultur reisst aus dem Leben der Dorfleute immer mehr alte Bräuche und Traditionen hinweg. Es verschwindet die alte naive Anschauungsweise, die veraltete Lebensweise, um einem solchen Neuen Raum zu geben, das dem Geist unserer Zeit besser entspricht.

József Waldmann